

NÁVRH ZMENY KONCEPTU BLUE DOTS NA INTEGRAČNÉ A ADAPTAČNÉ CENTRÁ

ZÁKLADNÉ CIELE ZMENY:

- 1) Veľkokapacitné **registračné** centrum - zmena na UA **INTEGRAČNÉ KOMUNITNÉ CENTRÁ (UIKC)** - UA utečenci žijúci v súkromných ubytovaniach a novo-príchodzí, geolokačné pokrytie minimálne v 8 krajských mestách (kopírujúc infraštruktúru VUC), ideálne v 46 regionálnych okresných mestách, prípadne v 79 okresných mestách (kopírujúc infraštruktúru UPSVRov) - POZOR tu poskytovanie ambulantných služieb ? v centre, ale aj mobilných terénnych služieb v komunitě
- 2) Veľkokapacitné **ubytovacie** centrá - zmena na UA **ADAPTAČNÉ POBYTOVÉ CENTRÁ (UAPC)** - UA utečenci žijúci v štátnych/súkromných veľkokapacitných ubytovacích zariadeniach, geolokačné pokrytie vid' vyššie? Počet centier v SK.....

ŠPECIFICKÉ CIELE ZMENY:

- 1) Veľkokapacitné **registračné** centrum - zmena na UA **INTEGRAČNÉ KOMUNITNÉ CENTRÁ (UIKC)** - UA utečenci žijúci v súkromných ubytovaniach a novo-príchodzí, geolokačné pokrytie minimálne v 8 krajských mestách (kopírujúc infraštruktúru VUC), ideálne v 46 regionálnych okresných mestách, prípadne v 79 okresných mestách (kopírujúc infraštruktúru Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len "UPSVRov) - POZOR tu poskytovanie ambulantných služieb v centre, ale aj mobilných terénnych služieb v komunitě

V každom krajskom meste je potrebné zintegrovať rôzne typy služieb do jedného priestoru po vzore komunitného centra v Bratislave a v iných mestách. Tieto základne majú tvoriť jadro infraštruktúry neregulovaných aj regulovaných lokálnych aj mobilných služieb. Nie je vhodné inštitucionalizovať všetky služby na jedno miesto, avšak základné portfólio služieb je dôležité zosúladiť do jednotných celkov.

Vo veľkokapacitných registračných centrách (v súčasnosti 5 v SK) by sa transformovali služby na denné integračné komunitné centrá s rozšírením na všetkých 8 krajov SK. Boli by tam zabezpečené obdobné služby ako v súčasných registračných centrách, len minimalizované (menej pracovníkov, menej stánkov):

- 1) Registrácia a vybavovanie pobytových dokumentov (zabezpečné príslušnou cudzineckou políciou, v niektorých registračných centrách (<https://www.minv.sk/?ocp>), migračným úradom MV SR), elektronickou platformou o evidenciu dočasného útočiska. (https://portal.minv.sk/wps/portal/domov/ecu/ecu_elektronicke_sluzby/ECU-UA/!ut/p/a1/pdFbC4IwGIDh39KF17kv81DdTS1PSXRY2W5CwVQqDTWjf9-KiIlyod1tPC9s-xBFHqKpXyWRXyZZ6u9veypvRNCGpu2Abcx0FaZLYT6SLCKA02Vg_QombkcGTNyFivsMgPRnLzbrNQObojIGFvQEsHTV1JW-C2DJzXr4sjD86leIvpMPP1APxAeoe8Md1FzSRjTaZ8F9YGucBt1ehGgebsM8zPITzo7jsjwWAw44OP18IFV8sePgk46zokTeE6HjgRDiQWK1aXA549YVgNpuBQ!!/dl5/d5/)

L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/)

V prípade maloletého dieťaťa podáva žiadosť o dočasné útočisko zákonný zástupca. Maloleté dieťa musí byť pri podávaní vyhlásenia vždy prítomné.

2) poradenstvo a vybavovanie ubytovania: dočasného, dlhodobého, iné formy u rôznych poskytovateľov (zabezpečené okresným úradom MV SR),

3) Finančná pomoc: poskytovanie dávok v hmotnej núdzi, registrácia do systému UPSVRu s komplexným poradenstvom o všetkých štátnych dávkach pre utečencov, odídenecov (zabezpečené UPSVRom, MPSVR SR) (uvedené bude platiť až od septembra 2023 po ukončení dávok vyplácaných UNHCR

https://www.employment.gov.sk/files/sk/uvodna-stranka/pomoc-odidencov-z-ukrajiny/inter-agency-poster-cash-assistance_a1_slovak.pdf, v prípade pokračovania finančnej podpory zo strany UNHCR je nevyhnutné vyčleniť zamestnanca za účelom vyplácania dávok z UPSVRu).

K dávkam k hmotnej núdzi **Cudzinec** s preukazom cudzinca žiadajúceho o poskytnutie **dočasného útočiska**, resp. dokladom o tolerovanom pobyte na území SR s označením Odídenec **spĺňa podmienku na poskytnutie pomoci v hmotnej núdzi**.

Žiadosť na posúdenie nároku na pomoc v hmotnej núdzi podáva odídenec na úrade, v ktorého [územnej pôsobnosti](#) sa nachádza.

Pri určovaní okruhu spoločne posudzovaných osôb sa za členov domácnosti budú považovať iba osoby, ktoré sa nachádzajú na území Slovenska. Aktuálne sumy pomoci pre dávky v hmotnej núdzi sú zverejnené na https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/KGR/Sumy_PHN_01.01.2023__UJ_SJ_.pdf.

4) Potravinová a materiálna pomoc: poskytovanie potravín, drogérie, menších individuálnych finančných príspevkov pre odídenecov a transferových utečencov v prípade ďalšej migračnej vlny. Pre poskytovanie tejto pomoci je nevyhnutné vytvorenie doplnkového financovania z externých zdrojov (napr. zo zdrojov medzinárodných organizácií, sponzoring, dotačné schémy EU CARE atď.)

5) Zdravotná starostlivosť: zabezpečenie zdravotnej starostlivosti pre odídenecov vzhľadom na potrebu integrácie poskytovaných služieb na úrovni primárnej starostlivosti v strednodobom a dlhodobom rámci plánovania (bez integrovaných služieb podpory duševného zdravia a ich pokrytia poistením nie je možné udržateľným spôsobom zabezpečiť psychologickú a psychiatrickú starostlivosť a špecializované služby pre konkrétne diagnózy) prostredníctvom stálej elokovanej ambulancie všeobecného lekárstva a pediatrie, prípadne niektoré dni aj psychiatrie (zoznam na VÚC a Slovenskej komore psychologov) a psychoterapie (zoznam v Slovenskej psychoterapeutickej spoločnosti na www.psychoterapia-sk). Využiť existujúce financovanie cez verejné zdravotné poistenie a získania finančných zdrojov z grantov, dotácií, aj keď psychoterapia nie vždy je v plnom rozsahu uhrádzaná z verejného posietenia. Psychoterapia je u viacerých poskytovateľov zdravotníckych

služieb tak, že je uhrádzaná len čiastočne z verejného poistenia zvyšok z vlastných zdrojov.

Zároveň sa budú transformovať súčasne poskytované služby na rozšírené nižšie uvedené (s opisom obsahu vyššie) služby:

6) Sociálne poradenstvo: Sociálne poradenstvo možno vykonávať ambulantnou formou prostredníctvom poradní sociálneho poradenstva zriadených na tento účel a terénnou formou prostredníctvom terénnych programov. Poradenstvo základné - prvotné mapovanie potrieb, poskytnutie základných informácií, distribúcia k odborníkom podľa špecifických potrieb alebo špecializované - sociálna diagnostika, diagnostika špecifických potrieb (maloleté dieťa so špecifickými potrebami, zdravotné postihnutie, závislosti, staroba, GBV, týrania, obeť obchodovania s ľuďmi, sexuálne týrania atď.), sociálny poradenský proces, komunitná práca, organizácia skupinových aktivít, komunitné aktivity, podpora v dorozumievaní a scitlivovanie verejnosti, búranie jazykových a kultúrnych rozdielov atď. Ambulantne v centre v potreba vytvoriť ambulantný tím sociálneho poradenstva (z 2 pracovníkov, tvorený z 1 odborne uznaného SK alokovaného sociálneho pracovníka a 1 podporného bez uznania kvalifikácie UA). Zároveň vytvoriť terénny tím sociálneho poradenstva (takto v tandeme tiež po 2 terénnych pracovníkov SK a UA v mobilnom tíme), aby v prípade potreby a spojenia sa s telefonickou a online linkou pomoci v centre boli vyslaní aj do domácností UA odídencom, kdekoľvek na SK v rámci príslušnej krajskej pôsobnosti. V prípade odporúčenia UA odídencomi v teréne mimo centra bližšie k jeho miestu pobytu využiť sieť akreditovaných poskytovateľov a/alebo registrovaných poskytovateľov sociálnej služby krízovej intervencie(obec a vyšší územný celok v rozsahu svojej pôsobnosti zabezpečuje dostupnosť sociálnej služby pre fyzickú osobu, ktorá je odkázaná na sociálnu službu): špecializované sociálne poradenstvo, terénna sociálna práca, nízkoprahové denné centrum, komunitné centrum po celom SK (cca 300) podľa zákona č.448/2008 Z.z o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (v gescii MPSVR SR). Na terénnu sociálnu sieť využiť existujúce zdroje financovania cez národné projekty s termínom realizácie do júna 2023 alebo stabilne cez VÚC (na základe všeobecne záväzného nariadenia samosprávy) alebo cez dotácie poskytované MPSVR SR (potrebný súhlas donora v terénnom alebo distribuovanom výkone).

7) Psychologické poradenstvo: Podporné MHPSS služby (práca s emóciami, vzťahové rodinné, sociálne, súrodenecké, rovesnícke problémy, ťažkosti s autoritou, poruchy prežívania a správania atď.), mládežnícky MHPSS program (linky dôvery, detskej istoty, tínedžerské vývinové úlohy atď.), Krízová intervencia pre obeť vojnového konfliktu (post-traumatická stresová porucha ďalej len PTSD, úzkosti, depresie, psychosomatizácia atď.). Krízové centrá pokrývajúce potreby žien a detí, na ktorých bolo páchané násilie (CAN syndróm, špecifické psychologické poradenstvo zamerané na prácu s viktimizáciou obeť, prácu s traumou atď.). Ambulantne v centre potreba vytvoriť ambulantný tím psychologického poradenstva (z 2 pracovníkov, tvorený z 1 odborne uznaného SK alokovaného psychológa a 1 podporného bez uznania kvalifikácie UA, ale so vzdelaním na UA ako psychológ). Zároveň vytvoriť terénny tím

psychologického poradenstva (takto v tandeme tiež po 2 terénnych pracovníkov SK a UA v mobilnom tíme), aby v prípade potreby a spojenia sa s telefonickou a online linkou pomoci v centre boli vyslaní aj do domácností UA odídencom kdekoľvek na SK v rámci príslušnej krajskej pôsobnosti. Je vhodnejšie mobilné tímy sociálneho a psychologického poradenstva spojiť so zdravotnou starostlivosťou do pripravovanej (<http://www.psychiatry.sk/cms/File/2022/principy%20reformy%20PS%20final%20zverejneny.pdf>) novej systémovej formy komunitnej psychiatrie (výjazdové mobilné tímy s psychiatrami na poskytovanie služieb psychiatrickým a PTSD pacientom v teréne v ich prirodzenom prostredí (v pobytových zariadeniach sociálnych služieb ako aj v domácnostiach) s potrebou aplikácie depotných liekových foriem a psychofarmák) v tíme psychológ a sociálny pracovník okrem psychiatra, v uvedenom modeli je možné uplatnenie UA lekárov (zatiaľ nekvalifikovaných, počas 1 roka cez adaptačné vzdelávanie s uznaním odbornej praxe v takomto tíme, potom urobia SK a odborné skúšky na uznanie ich kvalifikácie atď.) Uvedene je spojenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti : t.j. financovanie cez projekty? Systémovo ide o financovanie z dvoch rezortov. V prípade odporúčenia UA odídencom v teréne mimo centra bližšie k jeho miestu pobytu využiť sieť registrovaných poskytovateľov liniek pomoci, (napr. <https://www.health.gov.sk/?Linka-PDZ>, Národná linka na podporu duševného zdravia (ďalej len „NLPDZ“) je zriadená Ministerstvom zdravotníctva SR v rámci plnenia opatrení Plánu obnovy a odolnosti v oblasti podpory duševného zdravia), akreditované krízové intervenčné centrá, registrované neštátne zdravotnícke zariadenia na príslušnej VUC - ambulancie klinickej psychológie a psychoterapie podľa zákona č. 578/2004 Z.z o poskytovateľovch zdravotnej starostlivosti (v gescii MZ SR). Na terénnu sociálnu prácu využiť existujúce financovanie cez VÚC (na základe VZN samosprávy) alebo cez dotácie poskytovaná MPSVR SR (potrebný súhlas donora v terénnom alebo distribuovanom výkone). V prípade poskytovania zdravotníckej starostlivosti využiť sieť registrovaných zdravotných poskytovateľov, liniek pomoci, akreditované krízové intervenčné centrá, registrované neštátne zdravotnícke zariadenia na príslušnej VUC - ambulancie klinickej psychológie a psychoterapie podľa zákona č. 578/2004 Z.z o poskytovateľovch zdravotnej starostlivosti (v gescii MZ SR) a využiť existujúce financovanie cez verejné zdravotné poistenie.

8) Právne poradenstvo: základné aj špecifické právne poradenstvo ohľadom najmä dodržiavania základných ľudských práv a slobôd, delikvencie, páchanie trestných činov, pracovno-právne poradenstvo. Ambulantne v centre potreba vytvoriť ambulatný tím právneho poradenstva (z 2 pracovníkov, tvorený z 1 odborne uznaného SK alokovaného právnik a 1 podporného bez uznania kvalifikácie UA, ale so vzdelaním na UA ako právnik). V prípade odporúčenia UA odídencom v teréne mimo centra bližšie k jeho miestu pobytu využiť sieť poskytovateľov bezplatnej právnej pomoci (centrum právnej pomoci - 15 kancelárií a 44 konzultačných pracovísk v SK, zdarma služba, štátna rozpočtová organizácia zriadená Ministerstvom spravodlivosti SR (ďalej len „MS SR“) podľa zákona č.327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi (v gescii MS SR), Bezplatné dlhové poradne (Národný projekt prijímateľom je UPSVR SR a financovaný zo zdrojov Operačného programu ľudské zdroje s pobočkami- BA, TN, ŽA, Levice, NT, NZ, Zvolen, Lučenec, BB, BŠtiavnica, Bardejov, Košice, Michalovce, Poprad, Prešov, Rožňava, SNV, Trebišov, VnT) s termínom

realizácie do 12/2023) (gescia MPSVR SR), pobočky Ligy za ľudské práva (venujú sa azylantom, utečencom, migrantom, osoby bez občianstva, zaistenie cudzincov a integrácia) - akreditovaný subjekt na pomoc obetiam nenávisťných trestných činov zákon č.274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov) (v gescii MS SR), financované zo štátneho rozpočtu a EU zdroje, dofinancovanie projektami z NP u Splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti z EU CARE pre terénne výkony.

9) Podporované zamestnávanie: Príprava na prácu, kariérne poradenstvo a rekvalifikácie, príprava na zamestnanie, vyhľadávanie zamestnávania, práca so zamestnávateľom, poradenstvo pri získavaní aktívnych opatrení trhu práce a finančných stimulov pre zamestnávateľov a podnikateľov pre rôzne podnikateľské inovácie, sociálne podniky (vrátane soc. podniku bývania pre obce) atď. Ambulantne v centre potreba vytvoriť ambulantný tím podporovaného zamestnávania (z 2 pracovníkov, tvorený z 1 odborne uznaného SK alokovaného ergo-terapeuta, odborníka z oblasti ľudských zdrojov, sociálneho pracovníka atď. a 1 podporného bez uznania kvalifikácie UA, ale so vzdelaním na UA ako psychológ, právnik, andragóg atď.). V prípade odporúčenia UA odídencom v teréne mimo centra bližšie k jeho miestu pobytu využiť sieť registrovaných vzdelávacích organizácií v príprave na prácu (pre prípad rekvalifikácie alebo dokončenia vzdelania), úrady práce, neštátni poskytovatelia služieb zamestnanosti - agentúry podporovaného zamestnávania, agentúry dočasného zamestnávania, zamestnávateľa a zamestnávateľské zväzy (registrované podľa zákona č.5/2004 Z.z o službách zamestnanosti), sociálne podniky (registrované podľa zákona č. 112/2008 Zz o sociálnej ekonomike) (v gescii MPSVR SR). Využiť existujúce financovanie aktívnych opatrení trhu práce s priamou podporou znevýhodneného uchádzača o zamestnanie a cez zamestnávateľa z národných projektov zo štátneho rozpočtu a/alebo EU cez UPSVRy, existujúce finančné schémy rozvoja sociálnych podnikov (ešte v rozbehu investičné financie na založenie a rozšírenie sociálnych podnikov), dofinancovanie grantami z NP u Splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti z EU CARE pre terénne výkony.

10) Neformálne vzdelávanie: mimoškolské voľnočasové aktivity, dorozumievanie sa v slovenskom jazyku, prevádzka priestorov vhodných pre deti (detský kútik pre najmenších) vyhradené priestory pre matky s bábätkami a batolátami, predškolský klubík (pedagogická podpora prípravy na školskú dochádzku, rozvoj grafomotoriky a ďalších čiastkových funkcií ako matematických, rečových, orientácií v priestore, pravopisej orientácie, senzo-motorických, psycho-sociálnych atď.), klub pre tínedžerov (sebarozvoj, práca s emóciami, sebaopoznávanie, medziľudská komunikácia, asertívne správanie, predchádzanie konfliktom, práca s autoritami, rovesnícke skupiny atď.), športové aktivity, tvorivé dielne, rozvoj talentu atď. Dofinancovanie grantami z NP u Splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti z EU CARE pre terénne výkony.

11) Formálne vzdelávanie: zriadiť elokované pracoviská existujúcich registrovaných škôl v sieti škôl a školských zariadení MŠVVŠ SR. Školy (materské, základné, stredné) - potreba tvorby 1-ročných (09/2022-06/2023, následne inklúzia do okolitých obcí) adaptačných centier v oboch typoch centier (priestory v týchto zariadeniach nebudú

klásť vyššie finančné nároky okrem mzdových na personál) cez Lex Ukrajina ako kvázi elokovaných pracovísk MŠ, ZŠ a SŠ, cez MZV SR riešiť uznateľnosť takéhoto vzdelávania v SK pre UA oficiálne. Na uznanie kvalifikácie a vzdelania: školy vysoké a MŠVVŠ SR (potreba uznať adaptačné pracoviská odbornej praxe, kde budú UA zamestnaní zatiaľ ako nekvalifikovaná sila, ale zároveň pracujú v odbore - napr UA učiteľka v adaptačnom vzdel centre učí UA deti počas 1 šk roka, dostáva plat ako nekvalifikovaná školská asistentka pod dohľadom SK učiteľky a na konci roka spraví kvalifikačnú pedagogickú skúšku ako aj skúšku SK jazyka, obdobne UA psychológ alebo UA lekár). Na inkluzívne vzdelávanie: diagnostika, korekcie - školské zariadenia (centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP), centrum špeciálno-pedagogického poradenstva (CŠPP) zaradené do siete škôl a školských zariadení, Centrum voľného času podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) (gescia MŠVVŠ SR).

2) Veľkokapacitné **ubytovacie** centrá - zmena na UA **ADAPTAČNÉ POBYTOVÉ CENTRÁ (UAPC)** - UA utečenci žijúci v štátnych/ súkromných veľkokapacitných ubytovacích zariadeniach, geolokačné pokrytie

Núdzové humanitárne centrá sú prechodným riešením, ktoré z hľadiska stredno a dlhodobej integrácie sú z hľadiska MHPSS jednoznačne najhorším riešením. Z dlhodobého hľadiska je potrebné všetky hromadné ubytovacie zariadenia pre odídencom rozpustiť a nahradiť ich podporovaným bývaním, ktoré v systéme ostane aj po integrácii odídencom a po skončení vojny na Ukrajine. Aktivity uvedené v novom operačnom programe Slovensko (z EU fondov) je potrebné doplniť o mobilné MHPSS služby aj po premiestnení do podporného bývania.

Najefektívnejšia cesta je motivovať odídencom k presídleniu z veľkokapacitných zariadení prirodzenou cestou, teda ponúknuť im vhodnejšie miesto pre život. Teda zabezpečiť im základné životné potreby (vhodnejšie ubytovanie a miesto pre stravovanie, miesto formálneho vzdelávania pre deti, pričom kľúčové je zamestnanie pre vymanenie sa z pasívneho prijímateľa dávok a chudoby). Jedným kľúčovým hráčom sa javia väčšie zamestnávateľské zväzy ako aj menší či strední zamestnávateľia, ktorí ponúknu UA odídencom prácu a k tomu potrebnú infraštruktúru (hradenú zo mzdy, ale nevyhnutne aj s príplatkom od zamestnávateľa) - bývanie a škola pre deti v blízkosti. Z uvedeného sa javí ako dôležité najmä podporované zamestnávanie, pričom do prechodného obdobia presídlenia odídencom by v taktom adaptačnom centre priamo v zariadení malo byť zabezpečené na dennej báze sociálne, psychologické a právne poradenstvo spolu s neformálnym vzdelávaním, pričom sa zabezpečí, ak nie priamo v ubytovacom zariadení, tak v blízkosti formálne vzdelávanie detí odídencom. Obsahovo je totožné s bodom vyššie v rámci integračných denných komunitných centier.